

Region: Hovedstaden

Kommune: København

Adresse: Sjællandsgade 12A, 2200 Kbh. N

Matr.nr.: 4667 af Udenbys Klædebo Kvt., København

Ejer: Københavns Kommune (er underrettet på højeste niveau om fredningsforehavendet)

Kontaktperson: Kultur- og Fritidsforvaltningen, tlf. 3366 2611

Arkitekt: Wright, Hans (1854-1925)

Forslagsstiller: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur

FBB-bebyggelsesmiljø: Købstad - Forstadskvarter

FBB-kompleks:

FBB-objekt: 101-497534-1

Fredningsforslaget omfatter: Hovedbygning m. mellembygning og tværbygning, opført 1916.

Hovedfacaden til hovedbygningen til Sjællandsgades badeanstalt. Fot. nov. 2010. Skiltene er overflødige nu.

Luftfoto af badeanstalten og dens nære omgivelser ved Sjællandsgade på Københavns Nørrebro. Foroven ses Simeons Kirke og udgående fra dens sydøstlige ende komplekset med badeanstalten, og flugtende langs med bagsiden af denne ligger Guldberg Skole (med det grå tag, indtil 2006 kaldt Sjællandsgades Skole) med gavl-ende ud mod Prinsesse Charlottes Gade. (Fot. fra Google Maps).

Bygningshistorie:

Som den sidste i en række af kommunale badeanstalter i Københavns Kommune opførtes i 1916 med 1917 som ibrugtagningsåret (se Weilbach og oplysninger på nettet, bl.a. under fbb) på en tom byggegrund "Badeanstalten paa Nørrebro". (Som tilblivelsestid anføres 1915-16 i bydelsatlasset for Nørrebro, men dette er upræcist). Bygningsattest blev udstedt i februar 1919.

Grunden, som bygningskomplekset blev opført på, var kommunalt ejet. Hele området her havde Borgerrepræsentationen på sit møde i oktober 1911 vedtaget en bebyggelsesplan for (jfr. afs. om omgivelser).

Til at give tegninger til den ny badeanstalt benyttede kommunen sin egen stadsarkitekt, Hans Wright, sådan som tilfældet også havde været det nogle år tidligere, da Christianshavn fik sin badeanstalt (i Sofiegade, opført 1909). Wright signerede sine tegninger til Nørrebro-byggeriet i december 1915.

Under navnet Badeanstalten i Sjællandsgade eksisterede institutionen indtil lukningen pr. 1. november 2010. Lukningen skyldtes kommunale besparelser.

Ældre foto, formentligt taget kort tid efter etableringen af Sjøllandsgades Badeanstalt. I baggrunden anes en 31 m høj dampskorsten af jernbeton, tilsyneladende først fjernet i 1962. (Efter kopi i Badeanstaltens eget arkiv).

Beskrivelse:

Beliggenhed og fælles karakteristika:

Ejendommen, der ligger ud for en lille, unavngivet plads på den sydøstlige side af Sjøllandsgade, ikke langt fra Nørrebrogade, består af en hovedbygning på 2 etager og af en ligeledes 2 etager høj tværbygning, forbundet med hinanden via en kort, 2-etages mellebygning, der ligger i forlængelse af hovedbygningens nordøstlige gavlede/kortside. Fælles for alle de tre bygninger er, at de er opført af røde mursten, der fremtræder som blankt murværk, og at alle tagene er belagt med røde falstegl, samt at facaderne hviler på sokler af tilhugget, grå granit. Alle vinduer er småsprossede og hvidmalede, kældervinduerne dog gråmalede. Vinduerne har sålbænke af kobber m. tunget kant.

De bærende konstruktioner er udført i jernbeton af Dansk Beton-Bjælke Compagni v/H. Berthelsen.

De enkelte bygninger. Eksteriører:

1. Hovedbygningen, som er den arkitektonisk mest bearbejdede del af komplekset, fremstår i et barokt formsprog med i det store hele symmetrisk opbyggede facader med liséner på alle hjørner og med et opskalket, helvalmet tegltag. Den profilerede hovedgesims består af sandstenselementer, der svarer til kirkebygningens hovedgesims. Sokkelen er forholdsvis høj.

En trappe på 3 trin af grå-rød granit fører op til hovedindgangen midt i gadefacaden; på trappen nye, simple rækværker af aluminium. Indgangspartiet har indfatning i portalform af sandsten i rendyrket barokstil (bl.a. med knækkede ører). I portalens ovale topfelt over hoveddøren sidder et ovalt, småsprosset vindue, der tidligere var eneste lyskilde til indgangspartiet. I sandstensbåndet over døren er der en inskription i majuskler: "BADEANSTALT", og i slutstenen over det ovale vindue ses Københavns byvåben i relief.

Selve indgangen udgøres i dag af en dør med to felter af glas under et overvindue, alt i mørkeblåtmalet ramme- og karmtræ af forholdsvis ny dato (fra 1970'erne?). (Den originale dør må formodes at have været en fyldingsdør i nybarok udførelse).

I de tre frie facader sidder palæagtige vinduer. Mod gaden er i stueetagen anbragt 4 to-fagsvinduer, symmetrisk omkring indgangspartiet, og på 1. sal 5 vinduer af samme type og størrelse, d.v.s. med seks ruder i hver af de to underrammer og de to overrammer, mens udformningen i gårdsiden er mere varieret med 2 vinduer i stueetagen og 3 vinduer på 1. salen, alle af førnævnte type, mens der i de øvrige vinduesfag her er hhv. 3 og 2 i højden halvt så store vinduer. Disse "halve" vinduer er placeret i højde med normalvinduernes overvinduer, dog er der med et lille fremspring i murværket markeret samme omfang som normalvinduernes. I den frie kortside ses i hver etage 2 normalvinduer, anbragt symmetrisk. Alle de anførte vinduer er hvidmalede.

*Sandstensportalen i barokstil.
Hoveddøren er vel fra 1970'erne.*

Inskription, der angiver bygningens funktion, og derover i slutstenen ejers logo: det københavnske byvåben.

Et af de oprindelige vinduer i hovedbygningen. Bemærk sålbænk af kobber.

Af kældervinduer er der 3 tofags i frontside, 2 tofags i den frie gavlside og 3 tofags i gårdsiden (to af de sidstnævnte er p.t. tildækkede), alle med seks ruder i hver ramme og alle gråmalede. Vinduerne sidder i soklen eller er forsænket i denne. Både i for- og bagside er der desuden et "udluftningsvindue" af lameller. Midt i bagsiden findes en udvendig nedgang til kældere. Trappen består øverst af 1 granittrin og ellers af 8 cementtrin, rækværk af rundjern. Kælder døren er en gråmalet revledør med tildækket overvindue. Ved den vestlige ende af bagsiden er direkte op til muren, men uden konstruktionsmæssig sammenhæng, i nyere tid er bygget et træskur til cykler m.v.

En oprindelig, udvendig dør er senere, vel o. 1964, blevet fjernet og døråbningen muret til. Det drejer sig om en indgang (for damer) i bygningens nordøstlige gavle. Iflg. personale har der også været en udgang fra afsæbningsafdelingen i stueetagen og ud til gården, men en sådan åbning ses ikke på originaltegningerne eller i senere materiale. (Skuret i gården forhindrer kontrol på stedet).

I tagfladerne sidder i alt 7 originale kviste med murede flunker og helvalmet tag, mod gaden 2 stk., i den frie gavlede ligeledes 2 stk., mens der mod gården er 3 stk. Kvistene har forskellig vinduesudformning: på hoved- og gavlside er de på 2 fag med 2 ruder i overrammen og 6 ruder i underrammen, mens de på bagsiden er bredere og da har 3-fagsvinduer, dog med samme slags rudefordeling i over- og underramme. I

tagryggens nordøstlige ende sidder en rødstensmuret skorsten. En skorsten er fjernet. Mod gadesiden er anbragt et par små, moderne tagvinduer og to små udluftningskanaler af zink og i bagsiden en større og tre mindre ditto. Her er endvidere 3 gamle, små tagvinduer af støbejern.

I kælderen haves forskellige opbevaringsrum, oprindelig indrettet til bl.a. centralvarmeanlæg og kulrum.

Konklusion for hovedbygning:

I det ydre er hovedbygningen ganske velbevaret til i dag med det oprindelige tag og de overalt oprindelige vinduer. Et minus er det dog, at selve hoveddøren er blevet skiftet ud på en uheldig måde. Desuden hører tilmuringen af en oprindelig indgang i kortsiden mod nordøst til de mere væsentlige ændringer, men iøjnefaldende er den ikke, gemt som den er i krogen.

Det op mod bagsiden byggede skur pynter ikke, men hænger på den anden side set ikke fysisk/konstruktionsmæssigt sammen med hovedbygningen.

Bagsiden af hovedbygningen.

Mellembygning set fra gade.

Mellembygning set fra gård.

2. Mellembygningen, der også er på to etager, men kort og af noget smallere dybde og lidt lavere højde end hovedbygningen, har som et særligt, arkitektonisk træk en gavlkvist til gårdsiden. Hovedgesimsen (brudt på gårdsiden) er til begge sider profileret i blanke mursten.

I gadesiden – ved gavlen til hovedbygningen – fører en trappe på 6 grå-røde granittrin og med rækværk af støbejern op til et plateau med en nu tilmuret indgang til dameafdelingen.

I facaden mod gaden sidder symmetrisk 2 enkeltfags og torammede vinduer i hhv. stueetagen og overetagen med 6 ruder i både overrammen og underrammen, vinduerne nærmest tværbygningen har matteret glas. Mod gården sidder der i hver etage nærmest hovedbygningen (i bagtrappeopgangen) et vindue på 2 fag med to rammer, som hver har 6 ruder, og nærmest tværbygningen er der i hver etage et vindue af samme type som grundtypen i hovedbygningen. I gavlkvistens trekantsfelt sidder to meget små, enkeltrammede, etfagsvinduer ved siden af hinanden med 2 ruder i hver ramme. Forsænket i forsicens sokkel et tildækket kældervindue, vel på 2 fag med 2 ruder i hver ramme.

I bagsiden er der nærmest hovedbygningen en indgang op ad en trappe på 5 trin af cement og forsynet med rækværk af rundjern. Bagdøren er en original fyldingsdør med 12 små glaser i øverste del, malet grå, slidt.

I tagfladen mod gade ses et Velux-vindue og en lille udluftningskanal, og i tagryggen sidder to skorstene med sokkel.

Konklusion for mellembygning:

Denne bygning fremtræder udadtil helt urørt siden opførelsen i 1916-17.

3. Tværbygningen har i hovedtrækkene samme arkitektoniske udformning som hovedbygningen såsom liséner, men kun på bagsiden og – af gode grunde – ikke rundt om hjørnerne, og i både forside og bagside sidder vinduer af samme type som grundtypen i hovedbygningen; i den del af forsiden, der er nærmest gaden, er der 2 af slagsen, ét i stueetagen og ét på 1. sal, og i bagsiden er der 4 vinduer af denne ”palætype” i hver etage.

I den del af forsiden, der vender ud mod gården, er anbragt en særlig vinduesvariant, nemlig 2 trefagsvinduer, fordelt med et vindue på hver etage. Både overrammer og underrammer har som i grundtypen 6 ruder hver. Desværre er det vindue, som sidder her på 1. salen, for en del år siden blevet skiftet ud med et vindue af samme udformning, men udført i plasticmateriale. Desuden rager nær vinduet i stueetagen to udluftningsrør ud fra facaden.

I kælderetagen ud mod gården nærmest skolebygningen findes et kældervindue, forsænket i soklen, på 2 fag med 2 ruder i hver ramme, gråmalet – og slidt. Bagsiden har 4 kælderskakte. Mod gården en kældernedgang på 10 trin af cement, rækværk af rundjern. Kælderdøren her er ret nymed een glat flade af træ(?) med grålig farve.

Bygningen har ligesom mellembygningen saddeltag, men afsluttes i begge ender af brandkamme.

I tagryggen sidder – opmuret i forlængelse af gavltrekanterne – to brede skorstene u. sokkel. I forsiden af taget nærmest den tilstødende skolebygning sidder ved siden af hinanden 3 Velux-vinduer og derunder et enkelt samt nær tagryggen et gammelt støbejernsvindue, og i tagfladen nærmest kirken er der 2 Velux-vinduer. Under midten af tagets bagside er der en ubrudt række af tagvinduer af Velux-typen, 12 i alt og næsten i hele tagets bredde, med et ekstra tagvindue af samme type umiddelbart under det sydligste af dem.

Tværbygningens bagside med tagvinduer fra 1960'erne. T.h. anes kirkebygning m. moderne tilbygning.

Tværbygningens facade mod gården. I facaden nyere vindue af plastic i ”gammel stil”.

Hovedgesimsen (på langsiderne) er udformet forskelligt. På forsiden er den profileret i blankt murværk og på bagsiden profileret i sandsten.

Konklusion for tværbygning:

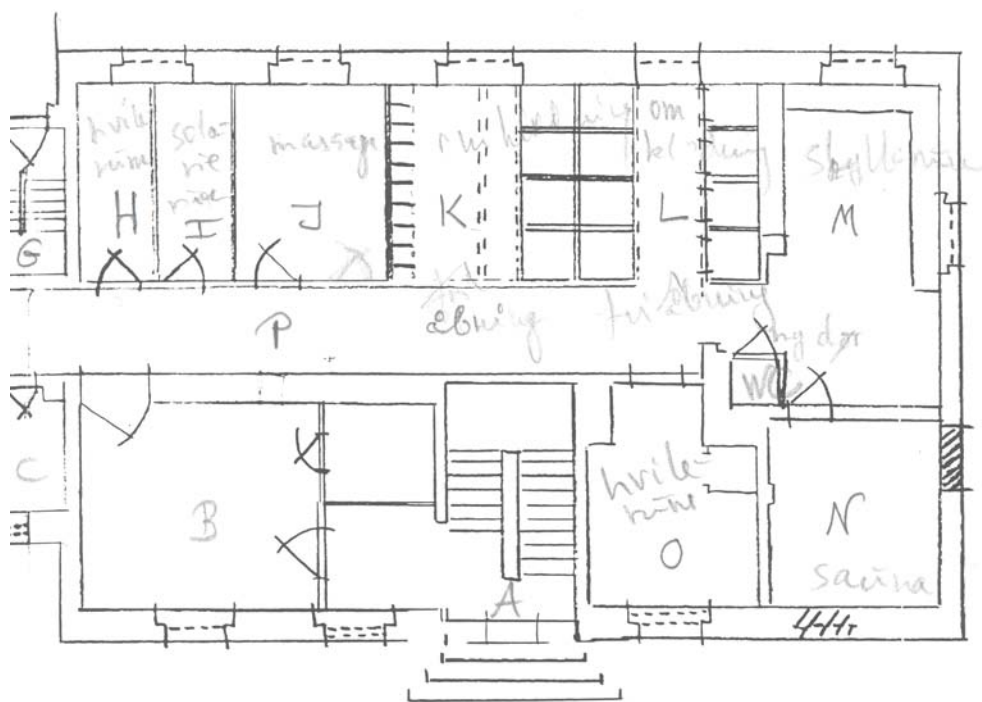
Tværbygningen er den bygning, hvis ydre er mest ændret, dels ved en enkelt, men ret uheldig vinduesudskiftning i hovedfacaden, dels ved tilføjelse i 60'erne af flere tagvinduer, især i tagets bagside, hvor der dog tidligere har siddet nogle støbejernsvinduer.

De enkelte bygninger. Interiør:

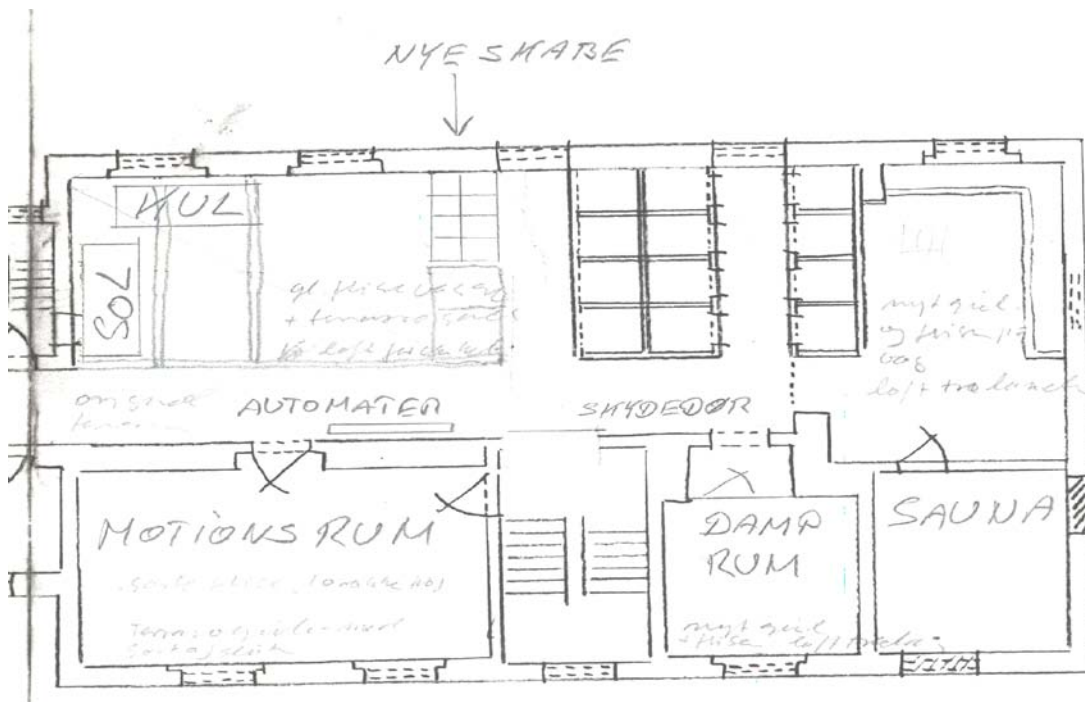
Hovedbygningen

Den oprindelige planløsning og indretning er her i rimelig grad bevaret. I stueetagen blev installeret og findes fortsat badefaciliteter for damer, mens herrerne har 1. salen som deres domæne – bevaringsgrad som i stueetagen. I tagetagen er indrettet en bolig, oprindeligt til anstaltens bademester, den forefindes i det store hele intakt. I kælderen findes opbevaringsrum og centralvarmeanlæg. Her er næppe sket større forandringer.

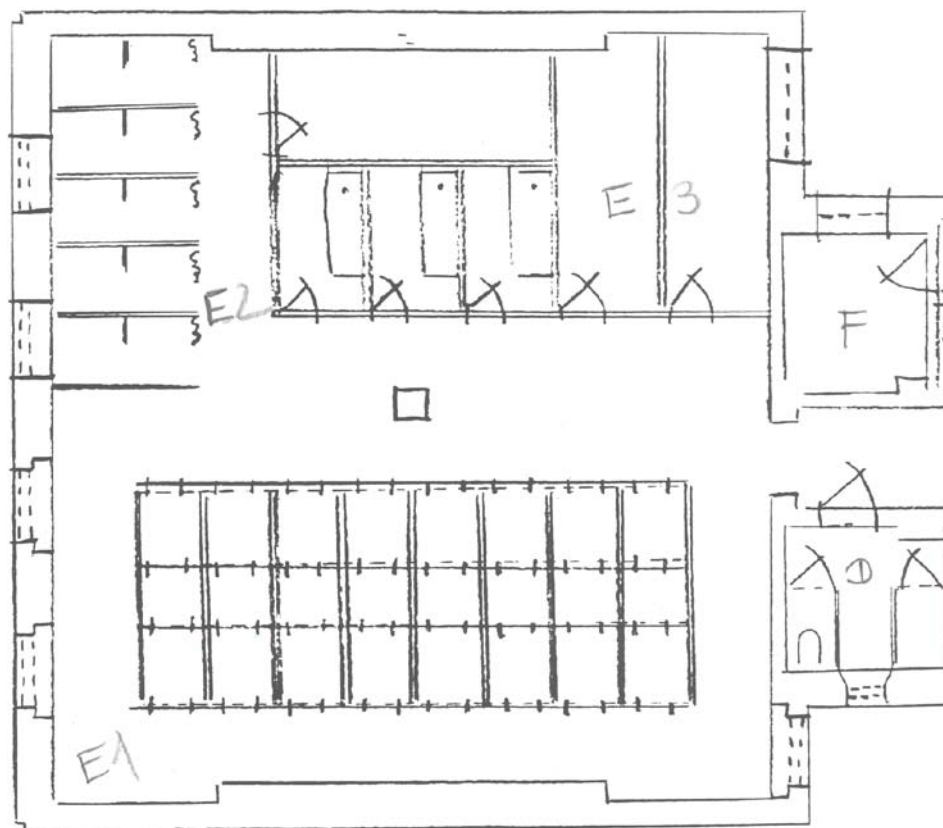
I begge hovedetager fordeler de enkelte brugs- og opholdsrum sig på hver side af en længdegående gang.

Nyere plan for dameafdelingen i stueetagen i hovedbygning med markering af rum v/Helge Torm, LBL, nov. 2010.

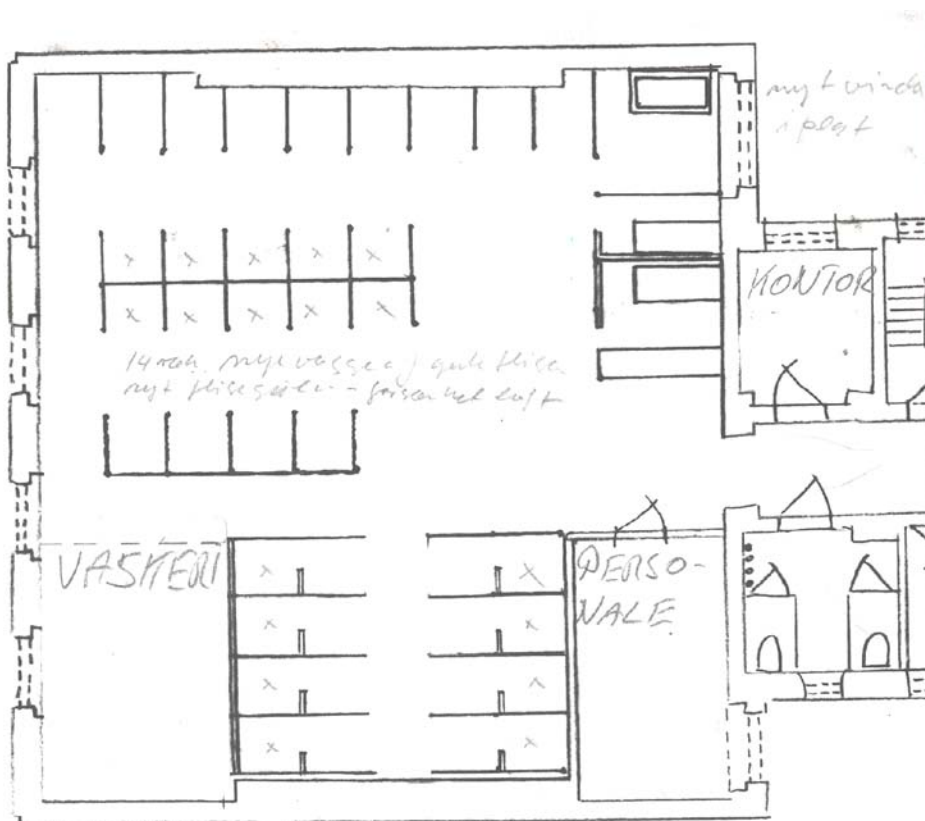

Nyere plan for herreafdelingen på 1. sal i hovedbygningen m. notater i minuskler v/Per Godtfredsen, LBL, nov. 2010.

Nyere plan for dameafd. I stueetagen i mellem- og tværbygning, rummarkeringer v/Helge Torm, LBL, nov. 2010.

Nyere plan for herreaafd. på 1. sal i mellem- og tværbygning m. notater i minuskler v/Per Godtfredsen, LBL, nov. 2010.

Hovedindgang og -trappe:

Ret umiddelbart indenfor indgangen er placeret denne bygnings eneste trappe, som i den samlede helhed må betegnes som hovedtrappe. Trappen, der i et enkelt løb går lige fra kælderen og op til tagetagen, består af massive granittrin. Håndlisten er af lakeret cubamahogni(?), i kælderplan slutter den med en lille "snegl". Håndlisten hviler på hvidmalede, firkantede piller af støbejern. Reposerne er belagt med terrazzo.

Kig op igennem trapperummet.

Detalje: udsnit af håndliste og underlag på hovedtrappen.

Stueetagen (dameafdelingen):

Det oprindelige gulv af terrazzo er bevaret (til dels dækket af linoleum som i rum B) bortset fra den sydvestlige ende med sauna-afdelingen (rummene M, N og O), hvor gulvene i dag består af ret store mosaiksten i gråt, sort og hvidt. Vægbeklædningen af beigefarvede, aflange fliser i rum og ud til gang er ligeledes bevaret intakt på nær i sauna-sektionen, som fremviser moderne, hvide, kvadratiske fliser. Lofterne er delvis forsænkede: i rum B med gipsplader og i rum M, N og O med lameller med kig op til de her sortmalede lofter.

Adgangen til dameafdelingen var tidligere gennem en særskilt indgang i den nordøstlige kortside, men sker i dag fra en lille, klinkebelagt hall ved siden af hovedtrappen ad en lille, klinkebelagt trappe på 4 trin og en døråbning (dør mangler), der sidder i et ret moderne skillerumsarrangement af glas og hvidmalet træ, etableret i 1960'erne. Man kommer derfra ind i et ret stort rum, som nu bruges som afslapningsrum med lædermøbler og andet inventar. Fra dette rum er der adgang til et mindre rum ved hall'en; herfra blev tidligere solgt billetter, nu et arbejdsrum.

Fra modtagelsesrummet (tidligere "Venteværelset") er der adgang ud til gangen. Denne er karakteriseret ved at have vægge, der kun er ca. 2 m høje. Lige overfor modtagelsesrummet findes to smalle rum til hhv. hvile (H) og solarium (I) og et større rum til massage (J). Til disse rum er der adgang gennem døråbninger med originale fyldingsdøre med glastruder foroven, i alt 4 af slagsen.

I forlængelse af H-J kommer omklædningsrum med frie åbninger fra gangen. Her er garderobes skabe og omklædningskabiner (12 kabiner i alt). Skillerummene for rummene H-L er bevaret med de originale fliser. For enden af gangen ligger den ret moderne sauna-afdeling med åbent skyllerum (tidl. "Afsæbningsrum") mod bagsiden (rum M) og selve sauna'en (rum N, tidligere "Svederum") med massiv indgangsdør. Lige ved

Kabine m. indgang fra gangen, senest indrettet som hvilerum (= rum H i dameafdelingen). Intakt.

Omkleddningsrum nær sauna-sektionen i damernes afdeling. Velbevaret.

siden af saunaen findes ud til gangen et WC, en funktion, der altid har været lige på dette sted, og med særskilt indgang fra gangen følger hvilerummet (O, tidligere "Aftørringsrum").

1.salen (herreafdelingen):

Planløsningen her er fuldstændig som i stueetagen, ligesom der funktionsmæssigt i høj grad er tale om sammenfald. Desuden må bevaringsgraden siges at være lige så høj og af samme art som i damernes afdeling.

Det første rum, man kommer ind i til venstre fra trapperummet, bruges som modtagelsesrum. Væggene er et stykke op beklædt med mørkeblå fliser. Gulvet er terrazzo m. konturstriber ved kant. Herfra er der adgang til den terrazzobelagte gang med flisebeklædte vægge. Lige overfor ligger to smalle rum til solarium og et større rum til kulbuelys og cafémiljø, alle med forsænket loft og originale fliser på væggene. Derefter følger omklædningskabiner inden afsæbnings/skyllerummet bagest t.v. Dette ligger overfor saunaen i modsatte hjørne med tilstødende damptrum med adgang via skydedør fra gang. Som i underetagen er saunaafdelingen moderniseret med nye gulve af mosaikker, ny vægbeklædning af hvide, kvadratiske fliser og forsækning af lofter med trælameller.

Forbindelsen mellem mellembygning og tværbygning i herrernes afdeling.

Omkleedningsrum m. originalt terrazzogulv og vægge m. originale fliser. (Herreaafd.)

Originalt indgangsparti til kulbuelys i herrernes afdeling.

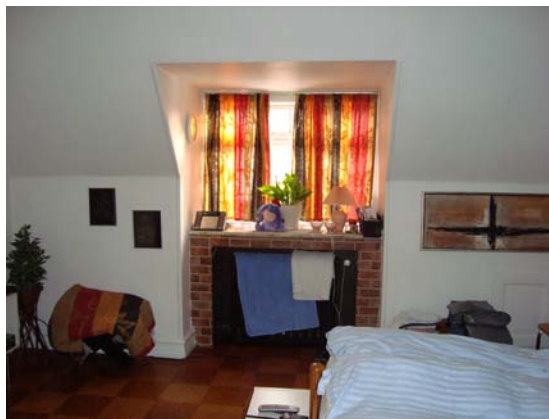

Tagetagen...

har altid været udnyttet som bolig, oprindelig som tjenestebolig for bademesteren, en funktion der ses gældende endnu i 1964. I dag udlejes boligen til en kommunalt ansat person med arbejde på rådhuset. Boligen fremtræder i alt overvejende grad i den oprindelige udformning og med de oprindelige materialer.

Adgangen til boligen fra hovedtrappen.

Parti af et af værelserne med kvist, gulvet korkbelagt.

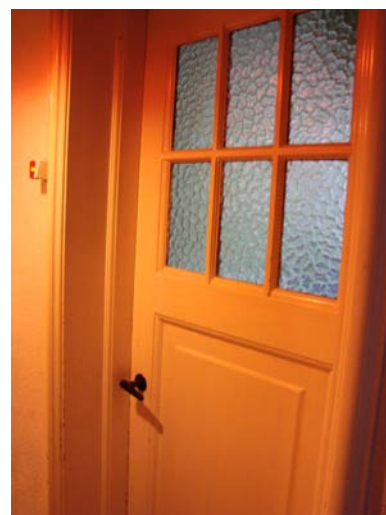
Fordelingsgangen.

Detalje af kvistvindue.

Terrazzogulvet i badeværelset.

Dør fra bolig til bagtrappe, original.

Fra hovedtrappen er der adgang til en forstue og derfra til et værelse, begge rum ud mod gaden. Fra begge rum er der adgang til dagligstuen ud mod gården og fra forstuen også til den ved siden af dagligstuen liggende spisestue. Herfra fører en gang hen til bagsiden af mellembygningen. Fra gangen er der til gadesiden adgang til først et køkken og derefter et badeværelse (opr. kaldet "Vaskerum"), og til gårdsiden er der adgang til et soveværelse og en garderobe. Soveværelset kunne tidligere også nås fra spisestuen, men døråbningen er blændet til nu. Lofterne er sænkede i forstue, dagligstue, gang, køkken, badeværelse og WC.

Mellembygningen

I *stueetagen* er der i front nærmest hovedbygningen et smalt rum (kaldet "damekontor", rum C, tidl. rekvisitrum) i original fremtoning, d.v.s. med højt til loftet og med gullig farve øverst på væggene og derunder oliemaling i grønt.

Ved siden af dette rum ligger et toiletafsnit af gammeldags karakter (rum D). Her er et fælles forrum foran to toiletter, der flankerer et rum med håndvask (tidligere 3 toiletter); originale skillerum derimellem af flisebeklædte vægge (ca. 2 m høje), gulv af terrazzo og loft beklædt med gipsplader. Ydervægge flisebeklædt forneden og malet lyseblå i øverste del. Dørene ind til toilet- og vaskerum er originale fyldingsdøre med rå ruder i overstykkerne, malet i forskellige farver.

På modsatte side af midtergangen – ud til bygningens bagside – er nærmest hovedbygningen trapperum til en bagtrappe. Denne er udført med trin af bemalet træ, håndliste af bemalet træ hviler på runde træpinde. Rummet ved siden af trapperummet tjente tidligere personaleformål, men er nu massagerum med adgang ud til bagtrappen ad original fyldingsdør m. glastruder. Bagvæggen er listebeklædt, modsatte væg mod trapperum bemalet og loftet forsænket.

Original bagtrappe i mellembygning.

Håndvaskerum og WC i dameafd. i mellembygningen.

Kig ind i depotrum i dameafd. i mellembygningen. Loftet ej sænket.

På 1. salen er ruminddelingen som i stueetagen. Det første rum her bruges som depot, ved siden af dette toiletindretning som i stueetagen. Rummet ved siden af bagtrapperummet anvendes som kontor.

I tagetagen er der forbindelse fra bagtrappen – udover til salen i tværbygningen (se nedenfor) – til boligen i mellem- og hovedbygningen, og på den anden side af en tværgående midtergang er der et par mindre rum til praktiske formål (oprindeligt hhv. "Pulterkammer" og WC, nu kontor og WC).

Tværbygningen

Rum E1 og E2 i stueetagen er i virkeligheden eet stort lokale, som er en del af dameafdelingen. Det bruges overvejende til brusebadning, men også karbadning. Gulv af terrazzo, loft forsænket med gipsplader. I den nordvestlige halvdel af lokalet er anbragt 8 sammenhængende brusekabiner, som til begge sider har tilstødende omklædningsrum. Væggene i dette arrangement har original flisebeklædning.

Damernes brusebadsafdeling i tværbygningen; originalt gulv og flisebeklædning.

Omklædningsrummene ud til midterdelen af lokalet har gardiner som forhæng, mens de bagudvendte omklædningsrum har moderne indgangsdøre af råglas og aluminiumsindfatning. Dette gælder også dørene mellem omklædningsrum og bruserum. I alle omklædningsrum står nyere træbænke.

I lokalets nordlige hjørne, bagom det store bruseafsnit, er indrettet faciliteter til vask af tøj, håndklæder etc.

I den anden halvdel af lokalet er der midt i 2 rum med et badekar i hvert og 1 rum med en briks. Ved endevæggen (mod nordøst) findes 5 nyere, større bruserum m. tilhørende omklædningsrum, adskilt af interimistiske vægge, beklædt med gulgrønne fliser, i indgangsåbningerne gardinforhæng.

I lokalets sydvendte hjørne er der 2 rum (E 3), et til omklædning for personalet og et til køkken for samme, adskilt ved et moderne skillerum af glaselementer. Fliser på nederste 2/3 af væggene, som derover er hvidkalkede. Køkkenets inventar består udover et spisebord og stole af ret få køkkenelementer i 70'er-udgave (melamin).

Første etage er på samme måde et stort lokale til afbenyttelse af herrerne. Her er dog et par smårum i den ende, der er nærmest mellembygningen.

Lokalet er indrettet til i alt 18 brusekabiner m. tilhørende omklædningsrum, nye skillerum beklædt med kvadratiske, gule fliser. Nyere flisegulv og loft med gipsplader.

Nyere bruse- og omklædningsrum m. mosaikguld og spanske vægge i tværbygning. (Dameafd. på 1. sal).

Det åbne rum i tværbygningens tagetage, set mod bagsiden. Er siden 1960'erne brugt til undervisning af klasser fra Guldberg Skole.

I sydlige hjørne rum til sol og kulbue. I vestlige hjørne rum til personalet med højt til loftet.

Tag-etagen udgøres også af eet rum eller bedre: en sal, som i dag benyttes af Guldberg Skolen til undervisning i rytmiske fag. Rummet var dog oprindeligt midti inddelt i fire mindre "båse", som det ses af originaltegningen for tagetagen, indrettet som vandreservoir. Ændringen til skoleklasserum fandt sted i 1964. Det er ved denne lejlighed, de store Velux-vinduer blev isat. Samtidigt åbnedes en forbindelse gennem brandmuren ind til den tilstødende skolebygning.

I tagfladen mod mellembbygningen sidder kun et vippevindue i den sydøstlige ende, mens der i tagets bagside er en hel række vippevinduer, 12 i alt, hvor der oprindeligt åbenbart kun var 4 vinduesåbninger. Kælderen rummede oprindeligt det centrale varmeanlæg med fire store fyrkedler, som også sørgede for varme til den nærliggende skole. Det blev overflødigt, da der i 1964 blev lagt fjernvarme ind.

Vedligeholdelsestilstand:

Generelt fremtræder bygningskomplekset i acceptabel tilstand. Det er tæt på tag og fag og nogenlunde godt vedligeholdt. Dog kan der konstateres fugt- og sætningsskader i murværket på hovedbygningens gadefacade nærmest den frie gavlede, ligesom flere vinduer og udvendige døre trænger til maling.

Planforhold:

For det område, som begrænses af Nørrebrogade, Sjællandsgade, Guldbergsgade og Meinungsgade, og hvori Badeanstalten er beliggende, er der den 6. april 1983 af Københavns Kommune vedtaget en *lokalplan* med nr. 45 og betegnet "Frederik VII's Gade", tinglyst den 7. april s.å. (Senere ændringer af planen har ingen relevans for badeanstaltens forhold).

For lokalplanens delområde A, som omfatter Simeons Kirke, badeanstalten og nu Guldberg Skole, bestemmes i lokalplanens § 3, stk. 1, at "området fastlægges til offentlige formål (skole, kirke og lignende)" (s. 1).

Med andre ord vil en privat form for udnyttelse af badeanstaltskomplekset være betinget af en lokalplansrevision.

Det må dog bemærkes, at den pågældende lokalplan generelt set ikke er at betragte som hørende til kategorien af bevarende lokalplaner, f.eks. med udpegning af bevaringsværdig bebyggelse, men primært tager sigte på rammer for fornyelse af områdets ældre boligmasse.

Kommuneatlas:

Ejendommen er registreret i Bydelsatlas Nørrebro, udg. 1996 af Skov- og Naturstyrelsen (Miljø- og Energiministeriet) i samarbejde med Københavns Kommune (se s. 21 og 45).

På s. 21 er hele komplekset i den "bevaringsværdige sammenhæng", som det indgår i, fremhævet som "markant, rumdannende byggeri", og på s. 45 er forhuset og mellembygningen SAVE-kategoriseret som havende "høj bevaringsværdi", mens tværbygningen bogstaveligt talt er en hvid plet på landkortet, hvad der må skyldes en forglemmelse (jfr. situationen for den nys fredede overlægebolig ved Vintersbølle Sanatorium).- Iflg. www.fbb er bevaringsværdien sat til 3.

Omgivelser:

Badeanstalten blev med sin tværbygnings nordvestlige ende bygget direkte op til den sydlige bagside af den kun få år ældre kirkebygning, der ligger nordøst for badeanstalten. Kirkebygningen er Simeons Kirke, som blev tegnet af ark. Johannes Magdahl Nielsen (1862-1941) i 1912-14.

At tværbygningens modsatte ende mod sydøst også støder op til en bygning, er et senere fænomen, som vel fremkom o. 1930, da Guldborg Skole fik opført en ny skolebygning på et ledigt areal dér.

Parallelt med Badeanstalten, men trukket længere tilbage fra gaden, ligger den gamle hovedbygning til Sjællandsgades Skole, som skolen hed frem til år 2006. Denne skolebygning blev opført efter tegninger af arkitekterne H. J. Holm og Chr. Ramsing sidst i 1880'erne i historicistisk stil og fremtræder i det ydre ganske velbevaret (således er skifertaget og alle vinduer samt visse af indgangsdørene bevaret).

Forskønnelsesplan for forterrænet

Helt aktuelt gælder det, at Københavns Kommune med støtte fra Lokale- og Anlægsfonden har planer om at omdanne forarealerne foran skole, badeanstalt og kirke og den modsatte gadeside til en sammenhængende, smuk og rekreativ plads. Der er i forvejen flere gamle træer – de agtes bevaret, men skal suppleres med nye trægrupper.

I forvaltningens indstilling til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 8. november 2010, hvor denne sag var på dagsordenen med henblik på vedtagelse af anbefaling overfor Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen, hedder det som begrundelse, at "udgangspunktet for arbejdet med byrummet omkring Sjællandsgades Skole, Simeons Kirken og Sjællandsgadebadet er at *fremhæve den karakterfulde bygningsmasse* i området og dermed samle bykvarteret som helhed" (kursivering v/forf.).

Kilde: www.kk.dk/eDoc/Teknik-%20og%20Miljøudvalget...5913900.PDF).

Bygninger i Danmark med lignende funktion, som er fredede:

Sofiegades Badeanstalt, opført 1909, fredet i 2000

Århus kommunale Svømmehal og Badeanstalt i, bygget 1930-31, fredet 1989

Kort:

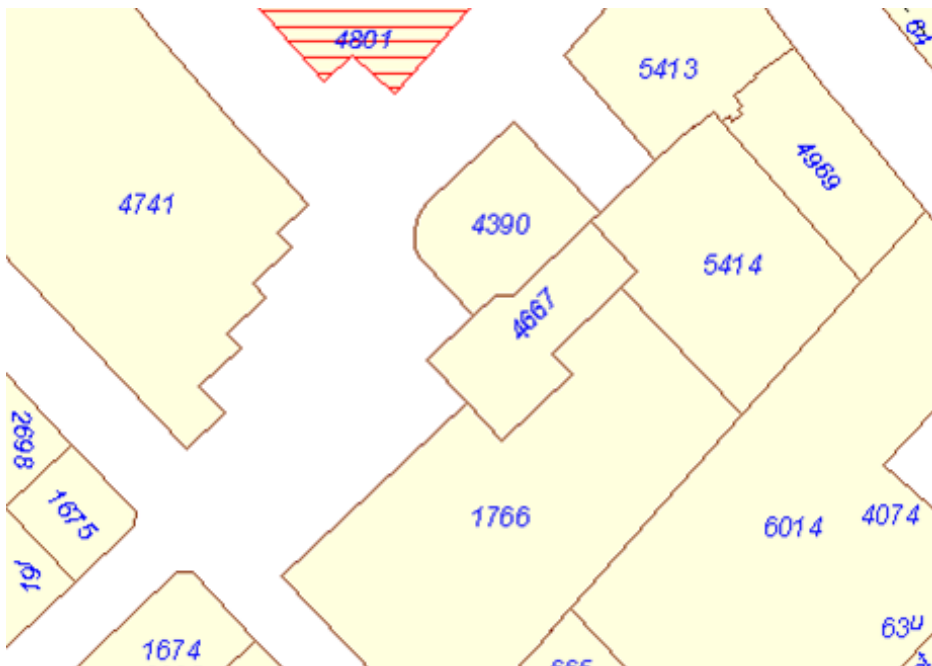

Målebordsblad 1928-40 (Fra kms.dk).

4 cm kort (1980-2001). (Fra kms.dk).

Udsnit af moderne matrikelkort. Badeanstalten har matr.nr. 4667. (Fra kms.dk).

Kilder:

Utrykte:

Diverse arkivalier i arkivmappe for matr.nr. 4667 i Københavns Kommunes byggesagsarkiv (Njalsgade 13), journaliseret under hhv. nr. 2469 (= papirer fra 1914 -), UK 40350 (bygningsændringer , 1960'erne), UK 41700 (nyt klasseværelse) og UK 42364 (fjernvarme).

Trykte:

Københavns Kommunes lokalplan nr. 45, april 1983

Bydelsatlas Nørrebro, 1996, udg. af Skov- og Naturstyrelsen (Miljø- og Energiministeriet) i samarbejde med Københavns Kommune

Weilbachs Kunstnerleksikon, bd. 9, Kbh. 2000 (om Wright)

Hjemmesider:

www.ksa.kk.dk/Historier%20fra%20Koebenhavn/Sidste_badeanstalt (Stadsarkivets hjemmeside, her findes yderligere henvisninger til kilder og litteratur)

www.vbr.kk.sites.itera.dk/pages/vbrBygningsNotat.aspx?bid=655982500044090 (= Visuelt bygningsregister m. kulturhistoriske vurderinger)

www.kk.dk/eDoc/Teknik-%20og%20Miljøudvalget...5913900.PDF

www.kulturarv.dk/fbb

Begrundelse:

De arkitektoniske værdier:

”En fin nyklassicistisk bygning med gode detaljer” er det prædikat, som badeanstalten har fået i Bydelsatlas Nørrebro (s. 41). De smukke ord ville vi gerne skrive under på, men de er nu ikke helt dækkende i bestemmelsen, når det gælder spørgsmålet om stilart.

Wright har tegnet Nørrebros badeanstalt efter de idealer, som var blevet udviklet i begyndelsen af 1900-tallet af Bedre Byggeskik-bevægelsen, som jo i høj grad lod sig inspirere af den danske barokarkitektur i 1700-tallet, men da også af klassicismen.

Det er imidlertid netop det barokke formsprog og denne stils elementer, Wright udnytter i Badeanstalten. Her bemærker man det store, helvalmede tegtag, de – i det store hele – symmetrisk opbyggede facader, lisénerne på hjørnerne af hovedbygningen og af tværbygningens ene langside, og de småsprossede palævinduer samt portalen i sandsten ved hovedindgangen.

Interessant er også, at Wright ved løsningen af opgaven med en badeanstalt o. 1915 giver denne specifikke funktion, som en badeanstalt er, et arkitektonisk udtryk, der ikke på nogen måde leder tanken hen på noget sådant, men som mere er et posthus eller anden offentlig bygning værdig. Dog har den imponerende høje dampskorsten ret bogstaveligt udsendt signaler om en særlig funktion!

I en arkitektonisk vurdering af Wrights badeanstalt må også indgå den omstændighed, at Wright måtte tage hensyn til kirkebygningen, som badeanstalten skulle støde op til. Umiddelbart er det evident, at han har søgt at tage hensyn til kirken ved at lade sit eget byggeri tilpasse denne ikke mindst ang. volumener og materialevalg etc., helt konkret manifesteret i samme slags hovedgesims på hovedbygningen og tværbygningens bagside(!) som på kirken. Men vi har også Wrights egne ord for dennes respekt for den eksisterende bygning, idet han tilstræbte ”at skabe en ydre Harmoni mellem Kirkens og Anstaltens Arkitektur, saaledes at disse 2 Bygninger ikke, arkitektonisk set, trykker eller skader hinanden” (cit. fra Stadsarkivets hjemmeside). (Eksempler på det sidste var der nok at tage af fra tidligere årtiers tætte byggeri på brokvartererne).

Til kvalitetene vedr. kompleksets ydre kan som bærende fredningsværdier også regnes de uforandrede dele af badeindretningerne i både dame- og herreafdelingen med de oprindelige flisebeklædte vægge og skillerum og den originale gulvbelægning (terrazzo).

De kulturhistoriske værdier:

Badeanstalter i form af bygninger i bymæssig bebyggelse er et fænomen, som for Københavns vedkommende går tilbage til især sidste halvdel af 1800-tallet. Det var en tid, hvor befolkningen i byerne voksede stærkt som følge af industrialiseringen. Det var et problem bare at skaffe boliger nok til det stigende antal arbejdere og andre småkårsfolk, og endnu mere problematisk var det at gøre boligerne tilpas store og desuden sørge for ordentlige sanitære forhold. Nye beboelsesejendomme skød op i byernes udkanter, men badeværelser var indtil et godt stykke ind i 1900-tallet vild luksus.

Fra privat side blev der tidligt rådet bod på noget af behovet ved oprettelse af badeanstalter, men behovet lod sig ikke dække ad den vej, og på den baggrund virkede de sociale myndigheder i Københavns Kommune fra sidst i 1800-tallet for etablering af kommunale badeanstalter, hvor den arbejdende befolkning kunne få varme brusebad og karbad, ligesom der opstod politisk forståelse for sagen.

I tidens løb oprettedes i alt 4 kommunale badeanstalter, den første på Vesterbro (Saxogade, 1903), dernæst på Christianshavn (Sofiegade, 1909) og i Adelgade-kvarteret (Helsingørsgade, 1913) og endelig kom turen til Nørrebro.

(Der var også en badeanstalt ved Trinitatis Kirke, virksom helt fra 1877-1918, men den var privat drevet, omend den modtog kommunalt tilskud. Den kommunale badeanstalt i Frankrigsgade på Amager (oprettet 1944), der endnu fungerer, er dog nok så meget en svømmehal).

Sofiegades Badeanstalt blev privatiseret i 2000 og samtidigt fredet. Den drives fortsat i dag som en slags badeanstalt i regi af en gruppe interesserede.

Badeanstalten i Sjællandsgade, som altså er den yngste rent kommunale af slagsen i rækken, blev som før nævnt bygget i 1916 og taget i brug i 1917. Den opført i et område, på grænsen mellem det indre og det ydre Nørrebro, hvor der på den tid var et meget stort behov for de funktioner, som den kunne tilbyde, og den dag i dag er der henved 9.000 boliger i området uden eget bad.

Sjællandsgade Badeanstalt er et godt og ganske velbevaret eksempel på de offentlige myndigheders, in casu Københavns Kommunes social- og sundhedspolitiske indsats i de overbebyggede arbejderkvarterer, i dette tilfælde kombineret med ret høje ambitioner på det arkitektoniske felt.

Hertil kommer som noget ganske særpræget og væsentligt, at Nørrebros badeanstalt ikke bare er placeret direkte op til en kirke (af Stadsarkivet fremhævet på denne måde: "I de to sammenbyggede bygninger kunne Nørrebros arbejderbefolkning få rensset såvel sjæl som legeme"), nej, til den anden side ligger en skole, således at man, som det endnu mere fyldestgørende er påpeget af Københavns Museum, på en og samme lokalitet kunne tilbyde den arbejdende befolkning omsorg for både legeme, sjæl og ånd.

Hermed er der tale om et sammenhængende, kulturhistorisk miljø, som os bekendt er unikt i sin art ved at dokumentere det datidige samfunds interesse i at tilgodese en bestemt befolkningsgruppes både fysiske, videnskæssige og immaterielle behov, samtidigt med at der op til dette emsemble af institutioner fortsat ligger boligejendomme fra udbygningstiden i begyndelsen af 1900-årene.

Dette kulturmiljø kan dog nemt slås i stykker. Risikoen for ødelæggelse af kirkebygningen og skolebygningen forekommer ikke særlig stor, hvorimod badeanstaltskomplekset nemmere kunne komme i fare ved en vansirende ombygning eller endnu værre: nedrivning til fordel for nyt byggeri.

Som den sidste af de kommunalt drevne, regulære badeanstalter i København påkalder badeanstalten i Sjællandsgade sig således særlig opmærksomhed, ikke bare i kraft af arkitektoniske værdier, men også fordi den kulturhistorisk betragtet, både i sig selv, men også set i sammenhæng med sine omgivelser, er meget betydningsfuld med en vældig høj grad af fortælleverdi.

Venneforening under etablering

Under hensyntagen til bestemmelsen i Bygningsfredningslovens § 1, stk. 2, skal her anføres, at gode kræfter er i gang for at skabe grundlag for en eller anden form for videreførelse af det folkesundhedsfremmende formål, som Badeanstalten skulle tjene, men som så uheldigt blev afbrudt pr. 1. november 2010.

Det er planen, at der skal etableres en støtteforening el. Ign., som kan stå bag driften af en sådan institution, eventuelt med Københavns Kommune som fortsat ejer af ejendommen. Søndag den 27. februar d.å. afholdes der stiftende generalforsamling ved initiativtagerne.

Således er der rimelig god udsigt til, at Sjællandsgades Badeanstalt kan bevares på samme gode måde, som det var tilfældet for Sofiegade-badets vedkommende ved årtusindskiftet.

